

خاطرات آشتیانی زاده

به کوشش
سهلعلی مددی

دوشنبه ۱ خردادماه ۱۳۴۶

امروز تمام استانداردها تغییر یافتند و روزنامه‌ها با خط درشت در صفحات اول خود بشارت دادند که «استانداران کشور همه جوان شدند» مقصود جرائد از این کلمه جوان این بود که بعضی از حکام و ولات که نسبتاً سالخورده‌تر بودند جای خود را به جوانان تازه‌نفس و نیرومند دادند تا کارهای کشور با فکر جوانان و نیروی بیشتر اداره شود. چندی است که شایعه بچه‌دزدی در شهر قوت گرفته و همه بهم میگویند که گروهی از جهودان کودکان خردسال را در راه مدرسه میدزدند و خون آنها را برای مصرف مجهولی می‌گیرند، این شایعه بیش از اندازه دهان به دهان نقل میشود و هرکس بنابه سلیقه و فکر خود راجع به آن تعبیر و تفسیر می‌کند.

شاه فردا برای یک سفر نسبتاً طولانی از طهران بسوی پراگ پرواز خواهد کرد. لائحه سلب اختیار طلاق از شوهر که برخلاف شرع و بالتیجه برخلاف قانون اساسی است در مجلس بتصویب رسید. در خاورمیانه بطور کلی بحران شدیدتر میشود. مصر و سوریه و اردن و لبنان و عراق در برابر اسرائیل صف‌آرایی کرده‌اند و هر آن ممکن است که یک جنگ بی‌رحمانه همه جانبه بین آنها آغاز گردد. اسرائیل از مبارزه‌طلبی و حماسه‌سرائی سابق خود دست برداشته است و چنین بنظر می‌رسد که اتحاد و یگانگی اعراب برای او امر برخلاف انتظار و شگفت‌انگیز است.

سه شنبه ۲ خردادماه ۱۳۴۶

بامداد امروز شاه و ملکه با متجاوز از سی و پنج تن از همراهانشان طهران را ترک گفته مقصود شاه از این مسافرت صرفاً تماشا و سیاحت است ولی اطرافیان چاپلوس برای مصاب جلوه دادن صدها برهان و دلیل می‌آورند و میکوشند تا آن را برای مملکت مؤثر و سودمند تلقی نمایند. البته مسافرت شاه و غیبت او در کشور خاصه در این هنگام که جنگ و وحشت سرتاسر خاورمیانه را تهدید میکند عجیب است. ولی به خالی کردن سنگر در مواقع سخت عاده دارد. در نظر او رها کردن دوستان و هم‌پیمانان در روزهای

خطر امری پیش پا افتاده و طبیعی است. شاه کسی است که به آسانی به دوستان و هم‌عهدان خود نارو میزند و ریا و خدعه و دورویی از صفات ذاتی و پدیده‌های بارز اخلاقی او بشمار می‌آید. عجیب‌تر آنکه تمام ممالک اسلامی حتی پاکستان هم حمایت خود را در صورت بروز جنگ از اعراب اعلام نموده‌اند و در اینمیان فقط ایران است که با سکوت خود دشمنی و خصومت خود را با عالم اسلام و عرب به ثبوت میرساند و باین وصف چون کوچکترین حرکتی برای کمک به هم‌پیمان خود اسرائیل از خود نشان نمی‌دهد بطور قطع اعتماد آنها نیز از او سلب خواهد شد.

امروز آژانسهای بزرگ خبری جهان خبر دادند که مصر خلیج عقبه را که یگانه راه ارتباط به دریای احمر و اقیانوس هند برای اسرائیل می‌باشد مسدود نموده است و جمال عبدالناصر در اعلامیه رسمی خود اعلام داشت که از هرگونه حرکت و تلاش اسرائیل برای آمد و شد در خلیج عقبه با قوه قهریه جلوگیری خواهد شد - در اسرائیل برای رسیدگی به آن موضوع جلسه فوق‌العاده دولت تشکیل شد و طی اعلامیه‌ای در پاسخ به مصریها اسرائیلی‌ها گفتند در صورت ممانعت مصر از حرکت کشتی‌های اسرائیل جنگ آغاز خواهد شد - روزهای آینده نشان خواهد داد که اسرائیلیها در گفتار خود صادقند یا نه؟

چهارشنبه ۳ خرداد ۱۳۴۶

در ایران خبری نیست. هیئت حاکمه و محافل وابسته به آن کماکان به ثبات وضع و دهاء و درایت شاه در اداره سیاست اعتماد و اطمینان دارند. خبرهای رادیویو فقط پیرامون سفر شاه و چگونگی پذیرائی از او و همسرش دور میزند. و یکی از یاهه‌سرایان رادیو را در این مسافرت شاه به‌مراه خود برده است. که با تلفن بی‌سیم جریان ورود او را بر کشورهای مختلفی از او دعوت نموده‌اند برای مردم شرح دهد. و از امروز صدای کریه و گوش‌خراش این مردک هر روز بشنویم که با لحنی تملق‌آمیز و مسخره ماجرای ورود و خروج شاه و همسرش را بدین ترتیب شرح می‌دهد: اعلی‌حضرت آریا مهرگارد احترام را سان دیدند - مارش ملی ایران نواخته شد - دختر خردسالی دسته گل زیبایی تقدیم اعلی‌حضرت نمود و خیرمقدم گفت بر سر میز شام اعلی‌حضرت آریامهر چنین و چنان گفتند - از فلان کارخانه و یا فلان موزه دیدن فرمودند الی آخر... مصادف با این طائلات بی‌فایده و مضحک در سرتاسر خاورمیانه و در زیر گوش ما وخیم‌تر و خطرناکتر میشود - نیروی مصر مدخل خلیج عقبه را مین‌گذاری کرده است و حتی کویت و سوئیس رسماً

جانبداری و پشتیبانی خود را از عرب علیه اسرائیل اعلام نموده‌اند.

پنجشنبه ۴ خردادماه ۱۳۴۶

شنیدیم که انگلیسیها شاه را متذکر شده بودند که در اوضاع و احوال خطرناک خاورمیانه مبادرت به سفر مصلحت نیست و بهتر است تا روشن شدن وضع مسافرت خود را به تأخیر اندازد. ولی شاه این پیشنهاد را رد میکند و جواب میدهد که چون قبلاً تاریخ مسافرت را تعیین و وعده داده‌ام نمی‌توانم تغییر تصمیم دهم.

اتفاقاً مسافرت وی مصادف است با ادامه اقامت پادشاه سعودی در لندن و چنین برمی‌آید که در این دوران بحرانی این دو تن نباید در کشورهایشان حضور داشته باشند. مصر باخطارهای آمریکا و توصیه‌های فرانسه و انگلیس ترتیب اثر نمی‌دهد و همچنان مدخل خلیج عقبه را بر کشتی‌های یهود بسته است. اسرائیل تهدید میکند که اگر راه خروج از خلیج عقبه را آزاد نکند به قوه قهریه توسل یافت و مصر پاسخ میدهد که «ما منتظریم بسم‌اله» - از جلسه شورای امنیت نتیجه‌ای حاصل نگردید و اوتانت اعتراض کرد که چرا در غیبت او اقدام به تشکیل جلسه شوری نمی‌دهد - آمریکا پیشنهاد فرانسه را مبنی بر تشکیل کنفرانس چهار کشور یعنی شوروی و آمریکا و فرانسه و انگلیس برای رفع بحران خاورمیانه قبول نموده است - ولی شوروی معتقد است که در صورت تشکیل چنین کنفرانسی مسئله ویتنام نیز باید حل شود. و همچنین قبل از انعقاد جلسه آمریکا ناوگان ششم خود را از مدیترانه بیرون ببرد وزیر خارجه اسرائیل در لندن و واشنگتن مشغول تلاش است. وزیر جنگ مصر فردا عازم مسکو خواهد شد. سعودی و لبنان به ارتش‌های خود آماده‌باش داده‌اند. هند و پاکستان پشتیبانی خود را از اعراب اعلام نموده‌اند. و در اینجا تمام وقت ما صرف شنیدن و خواندن اخبار سفر آریامهر می‌شود.

جمعه ۵ خردادماه ۱۳۴۶

هندوستان و پاکستان و لیبی و کویت و تونس و عراق و سعودی و اردن و لبنان حمایت خود را از مصر و سوریه در برابر اسرائیل رسماً اعلام نمودند. راه خلیج عقبه را مصر همچنان مسدود نگاه داشته و اخطارها و تهدیدهای انگلیس و آمریکا تا این تاریخ تغییری در این وضع نداده است. اوضاع خاورمیانه فوق‌العاده بحرانی و خطرناک است خاصه آنکه در برابر فشارهای آمریکا و انگلیس، روسیه اعراب را پشتیبانی میکند.

شاه و زنش مانند معمول به سیر و سیاحت در چکوسلواکی مشغولند و باوجود وخامت انکارناپذیر وضع خاورمیانه گل‌های سرسبد هیئت حاکمه برای انتخابات

دوندگی و فعالیت میکنند.

عصر منزل صراف زاده بودم و چند تن از نامردان دلباخته انتخابات در آنجا حضور داشته اوضاع و احوال بر طبق سلیقه و نفع خود تفسیر میکردند. و معتقد بودند که در اولین یورش اسرائیل اعراب درهم کوبیده خواهند شد.

شنبه ۶ خردادماه ۱۳۴۶

صورةالعرب خبر داد که دیروز دو هواپیمای اسرائیل که میخواستند از فضای خلیج عقبه عبور کنند مورد شلیک توپخانه مصر قرار گرفتند. ولی اسرائیل اساس واقعه را تکذیب نمود و ادعا کرد که چنین حادثه‌ای رخ نداده است مالزی و گینا نیز به حامیان اعراب علیه یهود پیوسته و بموجب خبر رویتر پیشوایان مذهبی بلاد عرب فتوی جهاد داده‌اند. وضع خلیج عقبه همچنان خود باقی است و دو کشتی اسرائیل که عازم خلیج نامبرده بودند مسیر خود را بسوی آفریقای جنوب تغییر دادند. مالزی و گینا نیز به کشورهای حمایت‌کننده از عرب پیوستند و موقعیت ناصر رئیس‌جمهور مصر لحظه لحظه محکم‌تر و قوی‌تر می‌شود.

یکشنبه ۷ خرداد ۱۳۴۶

بحران در سرتاسر خاورمیانه ادامه دارد. میانجی‌گری‌ها و گفتگوها و آمدوشدها هنوز بی‌اثر و بدون نتیجه باقی‌اند. جمال عبدالناصر حاضر به کنترل خلیج عقبه نیست و اسرائیل تهدید می‌کند که اگر مصر دست از خلیج مزبور برندارد متوسل به قوه قهریه خواه شد - امریکا و انگلیس در عین حمایت از اسرائیل میکوشند تا از طرق مسالمت‌آمیز بحران موجود را برطرف نمایند - بر تعداد کشورهای اسلامی و غیر اسلامی طرفدار عرب روز بروز افزون می‌شد. کویت یک میلیون دلار به ارتش مصر کمک نقدی کرده است - شاه در اروپا به سیاحت و تفریح مشغول است - و عده کثیری از وابستگان به هیئت حاکمه برای انتخابات فعالیت می‌کنند.

دوشنبه ۸ خردادماه ۱۳۴۶

ناوگان شوروی مشتمل بر بیست فروند کشتی جنگی وارد مدیترانه شد و بسوی شرق دریای مزبور روانه گردید روسها با این اقدام میخواهند امریکا را توجه دهند که در صورت دخالت ناوگان ششم در بحران موجود بین اعراب و یهود کشتی‌های جنگی آنها آرام نخواهند نشست - ساعت ۵ بعدازظهر خبر نیمه‌تمامی از رادیو شنیدم که شلیک آتشبارها و خمپاره‌اندازهای مصر بطرف نیروی اسرائیل حکایت می‌کرد. نطق دیشب

جمال عبدالناصر را روزنامه‌های مصر امروز انتشار داده بودند. عبدالناصر کشورهای غربی را تهدید کرده است که در صورت جانب‌داری از یهود بوسیله قوه قهریه تمام تاسیسات و منابع نفتی واقع در سرزمینهای عربی منفجر و نابود خواهد شد. از اخبار فوق و خبرهای دیگر که مجال ذکر آنها در اینجا نیست چنین برمیآید که نه فقط از وخامت وضع کاسته نشده بلکه در ظرف بیست و چهار ساعت اخیر بر شدت بحران افزون گردیده است.

امروز زخم با مادر فرح در خیابان مصادف گردید و ظاهراً این برخورد او را خوشوقت و راضی نموده است. همسر میگفت که تاجی از من باگرمی و صمیمیت فراوان پذیرائی نمود و وعده نمود که در مجلس سوگواری سنواتی مادرم که در منزل ما منعقد میشود شرکت نماید. من از شاه و خانواده‌اش متنفرم ولی زن و دخترم که با فرح و مادر او نسبت دارند میکوشند تا باب معاشرت را با آنها مفتوح نموده بدینوسیله ما بقول خودشان نزد علیاحضرت تقرب حاصل نمایند. البته رأی و عقیده من که مردی خانه‌نشین و شکست خورده هستم تأثیری در آنها نخواهد نمود. در حالیکه برای من ارتباط خانوادگی با شاه خائن و دزد و جانی رنجی بزرگ و عذابی عظیم است. شاه در آلمان غربی بسر میبرد و در این کشور لباس نظام بر تن میکند اما در چکوسلواکی لباس نموده بود. قسم بخدا که این مرد سفیه و مجنون است. اقوال و افعالش به عقلا شباهت ندارد. او خیال میکند که دنیا باو محتاج است و ثبات موجود در ایران نتیجه درایت و عقل اوست. خود را بزرگترین مصلح و سیاست‌مدار می‌پندارد و باورش شده است که واقعاً زعیم و پیشوای برحق نه فقط مملکت ایران بلکه تمام خاورمیانه می‌باشد.

تمام کشورهای اسلامی حمایت خود را از اعراب در برابر اسرائیل اعلام نمودند جز ایران ه دستگاههای تبلیغاتی دولتی به عبدالناصر میدهند. ممالک غیرعرب اسلامی تصمیم به اعزام داوطلب گرفته‌اند تنها ترکیه در مخاصمات عرب و یهود بی طرف مانده است. ولی با اینهمه در اعلامیه‌ایکه بهمین مناسبت صادر نموده تلویحاً از اظهار تمایل بسوی اعراب خودداری نکرده است. وضع در خاورمیانه بحد اعلی و خامت رسیده است و هر لحظه ممکن است جنگ بزرگی آغاز گردد.

سه‌شنبه ۹ خردادماه ۱۳۴۶

امروز با اربعین شهادت حسین (ع) مصادف و بهمین مناسبت دوائر دولتی و تلوزیون و رادیو و جرائد تعطیل بودند. مضحک است که در یکطرف اربعین را تعطیل میکنند و

ضریح نقره و طلا برای مرقد حضرت موسی بن جعفر (ع) میسازند و از طرف دیگر به جمال عبدالناصر فحش و ناسزا میگویند و هنگامی که تمام کشورهای اسلامی برای سرکوبی و امحاء یهود قیام کرده‌اند از اسرائیل جانب‌داری میکنند. جلسه امروز شورای امنیت به نتیجه نرسید و پس از یک مشاجره لفظی بین نماینده شوروی و امریکا جلسه آن پایان یافت. مصری‌ها کنترل خلیج عقبه را همچنان در دست دارند و از عبور کشتی‌های اسرائیلی ممانعت بعمل می‌آورند. در اخبار امشب بود که یک کشتی با پرچم لیبیا را مصری‌ها با شلیک توپ مجبور به مراجعت نمودند. خبر مهم امشب این بود که ناگهان ملک حسین به قاهره رفت و جمال عبدالناصر در فرودگاه او را استقبال نموده است. لری‌الورود به پایتخت مصر یک پیمان دفاعی مشترک بین اردن و مصر بامضاء رسیده است و رؤسای دو مملکت اعلام داشته‌اند که از تمام اختلافات و کدورت‌های گذشته صرف‌نظر نموده‌اند البته این ضربت جدیدی بود که بر مغز اسرائیل و متحد آن شاه ایران کوفته شد و ناصر با این عمل تمام تلاشها و فعالیت‌های شاه راکه کوشا در ایجاد خصومت میان اردن و مصر بود نقش بر آب نمود. بیانات شاه را در آلمان غربی و در حضور محصلین ایرانی مقیم آن سامان امروز بعدازظهر در رادیو پخش کردند. شاه چنان اراجیف و اباطیلی بر زبان راند که من از تکرار آنها در اینجا شرم دارم از جمله لاطائلات او یکی این بود که «جمعیت ایران از ششم بهمن ۱۳۴۱ یعنی در چهار سال پیش تاکنون دو برابر شده است.»

چهارشنبه ۱۰ خردادماه ۱۳۴۶

ملک حسین پادشاه اردن دیروز ناگهان و بدون مقدمه در حالیکه لباس رزم بر تن نموده و هفت تیری بر کمر بسته بود باتفاق رهبر آوارگان فلسطینی در قاهره بر زمین نشسته عبدالناصر همراه دیگر رجال مصر از او استقبال نموده و بلافاصله در قصر ریاست جمهوری قاهره یک قرارداد اتحاد نظامی همه‌جانبه بین آنها بامضاء رسید - یهودیان اسرائیل و بهائیان ایران روی ملک حسین زیاد حساب می‌کردند و تصور می‌نمودند که باوجود پانصد کیلومتر مرز مشترک اردن با اسرائیل و نامعلوم بودن وضع اردن اعراب به مقصود نخواهند رسید و در صورت بروز یک جنگ احتمال پیروزی اسرائیل زیاد خواهد بود - ولی امید آنها بدل به یأس گردید و آخرین سنگر بدست عبدالناصر افتاد. اعلامیه محبت‌آمیز دولت ایران هم که امروز صادر شده بود نیز بهمین علت است - و پس از یأس از جانب ملک حسین اجباراً اعلامیه مزبور را صادر نموده‌اند - در اعلامیه مطلب مهم و

قاطعی بچشم نمی خورد و خلاصه مضمون آن اینست که دولت ایران با توجه به تحولات اخیر خاورمیانه بموقع میراند. یادآوری نماید که همواره از حقوق حقه ملل اسلامی پشتیبانی نموده و همواره کوشیده است مسلمانان جهان را طبق تعالیم مقدس اسلام به اهمیت یگانگی و زیستن در صلح و آسایش متوجه سازد. و در پایان اعلامیه چند کلمه‌ای راجع به فلسطین نوشته شده و به آزاد ساختن آن و تأمین رفاه و آسایش آوارگان اشاره شده است.

بعقیده تنها ترس باعث صدور اعلامیه فوق می‌باشد. و در اینمورد هم مانند ده‌ها مورد دیگر جز حيله‌گری و مکاری و دورویی هدفی در بین نیست و بدینوسیله دولت ابرمدت اعلیحضرت آریامهر خواسته است در حالیکه در خفا با یهودیها روابط دوستانه دارد و کارهای مهم اقتصادی و کشاورزی با آنها انجام میدهد اعراب را نیز نگاهدارد و موجب تحریک احساسات آنان خاصه در وضع فعلی که بحد اعلی قدرت رسیده‌اند علیه خود نشود. در شورای امنیت بحث پیرامون بحران خاورمیانه و مسدود شدن خلیج عقبه همچنان ادامه دارد. نماینده آمریکا موسوم به آرتور گلدبرگ که خود یکنفر یهودی باایمان و به شدت از منافع جهودان دفاع می‌کند. در غزه بین قوای اسرائیل و مصر زدوخورد مختصری روی داد. مصریها بسوی یک نفتکش آمریکائی که میخواست با وجود اخطارهای مکرر وارد خلیج عقبه گرد شلیک کرد. نیروهای نظامی کشورهای عربی دسته‌دسته وارد مصر می‌شوند. شاه ایران و همسرش در آلمان غربی به سیر و سیاحت مشغول است و عین این عمل را فیصل پادشاه سعودی در بلژیک انجام میدهد. در اینجا اعضاء هیئت حاکمه و وابستگان به آن پیروزی اسرائیل مسلم می‌دانند. و یقین دارند که امریکا و انگلیس برای باز نمودن خلیج عقبه قوه قهریه علیه مصر بکار خواهد برد. از اینها گذشته معتقدند که اسرائیل به تنهایی آنقدر توانایی دارد که عربها را شکست دهند زهی خیال باطل!!

پنجشنبه ۱۱ خردادماه ۱۳۴۶

حلقه محاصره اعراب در اطراف اسرائیل تنگ‌تر و فشرده‌تر می‌شود با امضاء قرارداد نظامی تدافعی بین مصر و اردن وضع یهودیان در معرض خطر بیشتری قرار گرفته است اردن با اسرائیل پانصد کیلومتر مرز مشترک دارد. و در بعضی از نقاط فاصله مرز اردن با شهرهای اسرائیل از یک کیلومتر کمتر است و بهمین امر خاصه رخصت ورود قوای مصر به اردن بعنوان دوست و متحد مصر اسرائیل را سخت دچار وحشت نموده است.

مباحثات مذاکرات بی حاصل شورای امنیت همچنان ادامه دارد و نمایندگان شوروی و آمریکا با خشونت و تندی با هم به مجادله و گفتگو می پردازند. در نیویورک و لندن آمستردام و پاریس یهودیان در خیابانها تظاهراتی علیه اعراب تشکیل میدهند - مسدود بودن خلیج عقبه همچنان ادامه دارد و اسرائیل تا این تاریخ جرأت باز کردن دهانه خلیج مزبور را ننموده است. ناوگان شوروی همراه چند ناو موشک انداز وارد مدیترانه شده اند - صدر شورای اتحاد جماهیر شوروی در کابل پایتخت افغانستان اظهار نمود که شوروی در برابر هر تجاوزی از اعراب حمایت خواهد نمود. بطور کلی هیچگونه تخفیفی در اوضاع بحرانی خاورمیانه پیدا نشده و هر لحظه وضع وخیمتر می شود - در آلمان شاه به سیاحت و خوشگذرانی در اروپا ادامه میدهد.